

Visjon om et leseøft

Skal Norge fortsatt ha et lesende folk, må noe gjøres. Et samlet språk- og litteraturfelt i Norge inviterer til et løft for litteratur og lesing og fremhever fem punkter for kunnskaps- og kulturpolitikken.

Språk, lesing og litteratur er grunnsteiner for yringsfrihet og utvikling i et demokrati. Lesing og litteratur utvikler og bevarer språket, gir kunnskap, nye tanker, er sosialt utjevne og skaper forståelse og empati. Leserundersøkelser viser at seks av ti elever [bare leser når de må](#), og dokumenterer en tydelig tilbakegang i norske 15-åringers leseferdigheter. Dette er en samfunnsutfordring som må tas på alvor. Språk- og litteraturfeltet i Norge lanserer visjonen om et leseøft. Sammen tar vi et kunnskaps- og kulturpolitisk initiativ og fremhever fem punkter for å løfte litteratur og lesing.

1. Ivareta og utvikle norsk språk

Myndighetene må gjøre mer for at vi skal være stolte av språket vårt og både skrive og lese på norsk: originalt, oversatt og på nynorsk og bokmål. 15–24-åringer leser nå like mye på fremmedspråk som på norsk, noe som på sikt vil gi et fattigere og mindre relevant språk. Å lese og skrive på norsk ivaretar og utvikler språket vårt, bygger identitet og sikrer en velfungerende samfunnsdebatt. Lesepolitikken må bygge på språkpolitikken, for lesere trenger et mangfoldig litteraturtilbud, både på nynorsk og på bokmål. For å styrke mindretallspråk og minoritetsspråk trenger nynorsk, samisk, kvensk, romanes og tegnspråk også egne litteratur- og lesepolitiske tiltak. Bare om lag 125 norske forfattere og oversettere har arbeidsstipend – opprett 75 nye. Pris: 25 millioner kroner.

2. Bevar bredden som gir alle litteratur

Den norske modellen med momsfristak, fastpris, litteraturabonnement og ulike ordninger for bibliotek, forfattere, oversettere, lesere og utgivere har gitt oss levende og mangfoldig litteratur i mange sjangre på de norske skriftspråkene: skjønnlitteratur, fra lyrikk til serieromaner, og sakprosa, fra faktabøker for barn til akademisk litteratur. Myndighetene må ta et mer aktivt ansvar for at alle litterære sjangre kan skrives og leses på nynorsk, riksmål og alle former for bokmål, i alle formater. Gi et solid økonomisk løft til innkjøpsordningene for å sikre bredde og tilgjengelighet for norske utgivelser. Pris: 50 millioner kroner.

3. Gi folk tilgang til bøker i hele landet

At bøker er tilgjengelig, er viktigere enn noensinne når konkurransen om folks tid er større, gitt økt tid på skjerm og mobil. Finansieringen av folkebibliotekene er presset, og skolebibliotektilbudet, som er mange barns første møte med litteratur, har tapt terreng i altfor mange kommuner. Bokhandlere og forlag merker også at tid til bøker og lesing kjemper mot videostrømming og sosiale medier. Ta vare på fastpris og momsfristak, styrk bibliotekpolitikken. Gi skolebibliotekene en permanent innkjøpsordning der leserne får møte både oversatte og nye norske bøker, sakprosa og skjønnlitteratur. Pris: 30 millioner kroner.

4. Gjør bøkene kjent

Skal vi rekruttere flere lesere og øke lesingen, må folk vite at bøkene finnes og få lyst til å lese dem. Formidling av bøker er avgjørende for å motivere til leselyst og stimulere til fritidslesing. Myndighetene må legge til rette for formidlingen av alle litterære sjangre, leselysttiltak i skolen og lesetiltak for mennesker som vanskelig kan lese vanlig tekst må bygges ut. Prosjektstøtte til litteraturformidling i bibliotek, kompetanseheving for bibliotekansatte, drifts- og prosjektstøtte til språk- og leseorganisasjoner, litteraturfestivaler og Den kulturelle skolesekken må løftes. Pris: 35 millioner kroner.

5. Skaff bedre kunnskap om lesing

Myndighetene må sørge for mer systematisk kunnskap om lesningens betydning og status i det norske samfunnet. Leseforskning, statistikk og leserundersøkelser må systematiseres og videreutvikles. Gi Kulturrådet oppdraget å etablere bokpanel etter dansk modell. Et panel som følger utviklingen på bokmarkedet og arbeider med å kartlegge bokens kretsløp og den aktuelle situasjonen for litteraturen i Norge, med et budsjett til undersøkelser, rapporter, forskningsoppsummering og statistikk. Pris: 10 millioner kroner.

Skal Norge bevares som kunnskaps- og kulturnasjon, må lesefremmende innsats tas på alvor. Tydelige mål, budsjettsatsinger og forutsigbare rammevilkår er helt nødvendige skritt mot en helhetlig nasjonal lesepolitikk. Som nasjon bruker vi 6,6 milliarder kroner bare på NRK, nå må språk, bøker og lesing prioriteres!

Oslo april 2021: **Elin Øy** Bokhandlerforeningen, **Heidi Marie Kriznik** Den norske Forfatterforening, **Heidi Austlid** Den norske Forleggerforeningen, **Nils Heyerdahl** Det Norske Akademi for Språk og Litteratur, **Monica Boracco**, Dramatikerforbundet, **Silje Tretvoll** Foreningen !les, **Eystein Hanssen** Forfatterforbundet, **Monica Helvig** Leser søker Bok, **Peder Lofnes Hauge** Noregs Mållag, **Vidar Lund** Norsk Bibliotekforening, **Ingvild Herzog** Norsk Forfattersentrum, **Arne Vestbø** Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, **Hilde Lyng** Norsk Oversetterforening, **Alexander Løken** Norske barne- og ungdomsbokforfattere, **Per Magnus Finnanger Sandmark** Nynorsk kultursentrum, **Trond Vernegg** Riksmålsforbundet.